

UZASADNIENIE

W piśmie z dnia 15 lipca 2014 roku pełnomocnik wnioskodawcy J. S. wniósł o dokonanie działu spadku i zniesienia współwłasności nieruchomości położonych w obrębie K.: działki zabudowanej budynkiem mieszkalnym i budynkiem gospodarczym, oznaczonej nr geodezyjnym (...), o powierzchni (...)ha, dla której Sąd Rejonowy w S. IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr (...) oraz działki niezabudowanej oznaczonej nr geodezyjnym (...) o powierzchni (...)ha o łącznej wartości 45.000 zł - poprzez przyznanie przedmiotowych nieruchomości na wyłączną własność wnioskodawcy bez spłat na rzecz pozostałych uczestników postępowania.

W uzasadnieniu wniosku wskazał, iż powyższe nieruchomości wchodziły w skład masy spadkowej po zmarłych rodzicach – M. S. i A. S.. Postanowieniem z dnia 15 września 1993 roku Sąd Rejonowy w S. w sprawie o sygn. akt I Ns 318/93 stwierdził, iż spadek po M. S. na podstawie ustawy nabyli po 1/4 części A. S., W. S., I. R., J. S., natomiast spadek po A. S. nabyli po 1/3 części W. S., J. S. i I. R..

W odpowiedzi na zobowiązanie do sprecyzowania wniosku pełnomocnik wnioskodawcy wskazał, iż wniosek dotyczy działu spadku po M. S. i A. S. oraz wniósł o ewentualne – w przypadku, gdyby Sąd uznał, iż jest to konieczne – dokonanie podziału majątku wspólnego.

Podczas rozprawy w dniu 24 listopada 2014 roku uczestnicy postępowania J. S., I. R. i W. S. oświadczyli, iż w skład majątku po M. S. i A. S. wchodzi jedynie nieruchomości wskazane we wniosku – o wartości tamże wskazanej – przy czym w chwili obecnej nieruchomości te zamieszkuje J. S.. Jednocześnie uczestnicy postępowania I. R. i W. S. oświadczyli, iż nie domagają się żadnych spłat ze swoich udziałów.

Sąd ustalił, co następuje:

M. S. zmarła dnia 6 grudnia 1973 roku w B.. Zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w S. z dnia 15 września 1993 roku (sygn. akt I Ns 318/93) spadek po niej nabyli mąż A. S. oraz dzieci W. S., J. S. i I. R. – każde z nich w 1/4 części. A. S. zmarł dnia 13 grudnia 1973 roku w K.. Zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w S. z dnia 15 września 1993 roku (sygn. akt I Ns 318/93) spadek po nim z mocy ustawy nabyli W. S., J. S. i I. R. – każde z nich w 1/3 części.

W chwili śmierci spadkodawczyni była w związku małżeńskim z A. S.. Istniejący między małżonkami ustrój wspólności ustawowej, powstały z mocy prawa z chwilą zawarcia małżeństwa, ustał z dniem śmierci M. S., tj. w dniu 6 grudnia 1973 roku. W chwili śmierci spadkodawczyni małżonkowie byli samoistnymi posiadaczami położonej w gminie K. nieruchomości gruntowej o nieustalonym stanie prawnym, oznaczonej numerem geodezyjnym (...), o powierzchni (...)ha. W wyniku postępowania scaleniowego, zatwierdzonego ostateczną decyzją Kierownika Urzędu Rejonowego w S. z dnia 31 grudnia 1992 roku o nr (...) (k. 110 – 121), w zamian za posiadanie samoistne ww. działki przydzielona zastała w posiadanie samoistne - z wypłatą z tytułu wydzielenia ekwiwalentu mniejszego niż należny w wysokości 10.000 zł - działka oznaczoną nr geodezyjnym (...) o powierzchni (...)ha.

A. S. nabył do majątku odrębnego (osobistego) w drodze umowy sprzedaży z dnia 13 listopada 1969 roku zawartą w Państwowym Biurze Notarialnym w S. nieruchomość gruntową położoną w K., oznaczoną nr geodezyjnym (...), o powierzchni (...)ha (akta księgi wieczystej o nr (...)). Następnie w wyniku odnowienia ewidencji operatu gruntów gminy K. dokonanej w dniu zmienione zostało oznaczenie powyżej nieruchomości na nr (...) (informacja ze Starostwa Powiatowego w S.).

W chwili obecnej powyższe nieruchomości znajdują się w posiadaniu wnioskodawcy.

Sąd zważył, co następuje:

Z chwilą nabycia spadku przez kilku spadkobierców powstaje między nimi wspólność praw i obowiązków spadkowych, która utrzymuje się do chwili dokonania działu spadku. Zgodnie z art. 1035 k.c. w sytuacji gdy spadek przypada

kilku spadkobiercom do wspólności majątku spadkowego oraz do działu spadku stosuje się odpowiednio przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych.

Zauważyć przy tym należy, iż w sytuacji, gdy przedmiotem postępowania jest rzecz stanowiąca przedmiot wspólności majątkowej małżeńskiej, dla dokonania prawidłowych ustaleń w zakresie mas spadkowych zmarłych małżonków niezbędne jest przeprowadzenie również podziału ich majątku wspólnego (por. uchwała SN z dnia 2 marca 1972 roku, sygn. akt III CZP 100/71, postanowienie SN z dnia 21 października 1998 roku, sygn. akt II CKU 56/98). Zgodnie z przepisami art. 567 § 3 k.p.c. w zw. z art. 684 k.p.c. w postępowaniu o dział spadku, jak i w postępowaniu o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami, Sąd ustala skład i wartość majątku ulegającego podziałowi.

Podział majątku wspólnego obejmuje składniki majątkowe, które w chwili ustania wspólności wchodziły w skład majątku wspólnego małżonków, a zarazem w chwili dokonywania podziału, tj. wydania orzeczenia, nadal znajdują się w masie podlegającej podziałowi. Domniemywa się przy tym na podstawie art. 31 § 1 k.r.o., iż z chwilą zawarcia małżeństwa powstaje między małżonkami z mocy ustawy wspólność majątkowa, obejmująca przedmioty majątkowe nabyte w czasie jej trwania przez oboje małżonków lub przez jednego z nich (majątek wspólny). Jednocześnie, mając na uwadze, iż ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie wynika, by spadkodawcy zawierali majątkowe umowy małżeńskie, pozostawali w separacji prawnej lub by toczyło się postępowanie o ustanowienie rozdzielnosci majątkowej, Sąd uznał, iż do chwili śmierci M. S. spadkodawców łączyła ustawowa wspólność małżeńska o równych udziałach.

W niniejszej sprawie niekwestionowanym było, iż w 1973 roku A. S. był posiadaczem samoistnym nieruchomości gruntowej położonej w K., oznaczonej nr geodezyjnym (...) o powierzchni (...)ha. Zauważyć jednak należy, iż zaliczenie danego przedmiotu do majątku osobistego jednego z małżonków – z uwagi na art. 31 § 1 k.r.o. - jest wyjątkiem od reguły i wymaga udowodnienia. Mając więc na uwadze, iż ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, nie wynika, by posiadanie to zostało uzyskane do majątku osobistego A. S., uznać należało, iż przysługiwało ono – na zasadzie ustawowej wspólności małżeńskiej - obu małżonkom. Zauważyć jednocześnie należy, iż w wyniku postępowania scaleniowego wsi K. przeprowadzonego w 1992 roku w zamian za powyższą nieruchomość została przydzielona działka oznaczona nr geodezyjnym (...) o powierzchni (...)ha (decyzji Kierownika Urzędu Rejonowego w S. z dnia 31 grudnia 1992 roku o nr (...), k. 110 – 121). Istotne jest przy tym, iż na wydzieloną w drodze decyzji scaleniowej ekwiwalentnie działkę przechodzi cała sytuacja prawna gruntu scaleniowego. Tym samym do masy podlegającej podziałowi zamiast posiadania nieruchomości pierwotnej weszło posiadanie samoistne nieruchomości uzyskanej w wyniku postępowania scaleniowego – oznaczonej nr geodezyjnym (...) o powierzchni (...)ha.

Do majątku wspólnego spadkodawców nie weszła natomiast nieruchomość gruntowa położona w K., oznaczona obecnie nr geodezyjnym (...), o powierzchni (...)ha, dla której Sąd Rejonowy w S. IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr (...) (akta księgi wieczystej o nr (...)). Jak wynika bowiem z umowy sprzedaży z dnia 13 listopada 1969 roku zawartą w Państwowym Biurze Notarialnym w S. nieruchomość powyższa, oznaczona wówczas nr geodezyjnym (...), została nabyta do majątku odrębnego A. S..

Materiał dowodowy w niniejszym postępowaniu nie pozwalał więc ustalić, aby M. S. posiadała inne składniki majątku niż udział w posiadaniu samoistnym nieruchomości gruntowej położonej w K., oznaczonej nr geodezyjnym (...). Dlatego też, mając na uwadze równe udziały małżonków w majątku wspólnym, Sąd orzekł jak w pkt II sentencji postanowienia.

W świetle powyższych rozważań uznać należy, iż w skład spadku po A. S. wchodzi jego udział w majątku wspólnym, tj. udział 1/2 części w posiadaniu samoistnym nieruchomości gruntowej położonej w gminie K., oznaczonej obecnie nr geodezyjnym (...), o powierzchni (...)ha oraz udział uzyskany w wyniku spadkobrania po M. S. w wysokości 1/8 części powyższego majątku, a także prawo własności nieruchomości zabudowanej, oznaczonej obecnie nr geodezyjnym (...), o powierzchni (...)ha, dla której Sąd Rejonowy w S. IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr (...).

Zgodnie z art. 688 k.p.c. do działu spadku odpowiednie zastosowanie mają przepisy dotyczące zniesienia współwłasności, w tym odnoszące się do sposobów dokonania tego zniesienia. Kodeks cywilny (art. 211-212) oraz kodeks postępowania cywilnego (art. 621-625) przewiduje trzy sposoby zniesienia współwłasności, a mianowicie podział rzeczy wspólnej, przyznanie rzeczy jednemu ze współwłaścicieli, sprzedaż rzeczy wspólnej, przy czym powyższe uszeregowanie wskazuje również na preferencje ustawodawcy w zakresie hierarchii zastosowania poszczególnych sposobów. Bez wątplenia jako sposób rekomendowany uznać należy podział rzeczy wspólnej (art. 211 k.c.), w dalszej kolejności przyznanie rzeczy jednemu ze współwłaścicieli (art. 212 § 2 in principio k.c.), zaś sprzedaż rzeczy wspólnej stanowi ostateczność (art. 212 § 2 in fine k.c.). Stosownie zaś do art. 622 k.p.c. pierwszeństwo ma dokonanie podziału w oparciu o zgodny wniosek co do sposobu zniesienia współwłasności, jeżeli nie sprzeciwia się prawu, zasadom współżycia społecznego, ani też nie narusza w sposób rażąco interesu osób uprawnionych.

W niniejszej sprawie zarówno wnioskodawca, jak i uczestnicy postępowania, zgodnie wnosili o przyznanie nieruchomości wchodzących w skład spadku po A. i M. S. na wyłączną własność J. S.. Jednocześnie zaproponowany przez wnioskodawcę sposób dokonania działu majątku spadkowego spełniał wymagania wskazane w art. 622 k.p.c.

Stosownie do art. 212 § 1 i § 2 kc, jeżeli zniesienie współwłasności następuje na mocy orzeczenia Sądu przez podział rzeczy lub też przyznanie jej jednemu ze współwłaścicieli, to jednocześnie nakładany jest obowiązek dopłaty celem wyrównania wartości przysługującego udziału, bądź też spłaty pozostałych. Tak więc współwłaściciel, któremu nie przyznano własności rzeczy wspólnej uprawniony jest z mocy ustawy do żądania spłaty stanowiącej równowartość całego swojego udziału lub jeżeli w ramach podziału przyznano część rzeczy nie odzwierciedlającą w pełni wartości udziału, to wartość tę należy wyrównać poprzez dopłaty pieniężne. Zauważyć jednocześnie należy, iż uprawnieni spadkobiercy mogą dobrowolnie zrezygnować z przysługującej im spłaty (zrzec się swego roszczenia o należną spłatę), jednak oświadczenie w tym względzie musi być wyraźnym wyrażeniem takiej woli, której nie można domniemywać. Taka sytuacja miała miejsce w niniejszej sprawie, bowiem wszyscy uczestnicy postępowania podczas rozprawy w dniu 24 listopada 2014 roku zrzekli się należnych im spłat na rzecz wnioskodawcy J. S.. Uznając to za ich wolę co do sposobu dokonania działu spadku, Sąd zaniechał orzekania o spłatach na ich rzecz i uwzględnił wniosek J. S. przyznając mu w całości nieruchomości objętych wnioskiem bez orzekania o spłatach.

Przepis art. 520 § 1 k.c. stanowi, że każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie. Jeżeli jednak uczestnicy są w różnym stopniu zainteresowani w wyniku postępowania lub interesy ich są sprzeczne, sąd może stosunkowo rozdzielić obowiązek zwrotu kosztów lub włożyć go na jednego z uczestników w całości. Mając powyższe na uwadze, z uwzględnieniem faktu, iż uczestnicy postępowania zrezygnowali zarówno z przysługujących im praw do przedmiotów podlegających działowi w niniejszym postępowaniu, jak i należnych im spłat, Sąd uznał, że w niniejszej sprawie zainteresowanym jej rozstrzygnięciem był wyłącznie wnioskodawca. Tym samym całość obowiązków poniesienia kosztów sądowych w całości nałożył na J. S.. Jednocześnie, mając na uwadze, iż w wyniku niniejszego postanowienia wnioskodawca uzyskał majątek o wartości 45.000 zł bez konieczności spłat, Sąd uznał, iż odpadały podstawy zwolnienia od kosztów sądowych Tym samym na podstawie art. 110 ustawy o kosztach sądowych Sąd cofnął wnioskodawcy zwolnienie od kosztów i nakazał ściąganie od wnioskodawcy J. S. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w S. z zasądzonego świadczenia nieuiszczonej opłaty sądowej od wniosku o podział majątku wspólnego w wysokości 1.000 zł Pozostałe koszty związane ze swym udziałem w sprawie zainteresowani powinni ponieść we własnym zakresie (art. 520 § 1 k.p.c.).